

სასამართლო პრაქტიკა

► 1 – 5/2022

სასამართლოს განსჯადობაზე შეთანხმება დამოუკიდებელი და თვითმყოფადი ხელშეკრულებაა, რომელიც წესრიგდება მატერიალური სამართლის ნორმებით

სასამართლოს საერთაშორისო განსჯადობასა და კომპეტენციაზე შეთანხმება უნდა იყოს ერთმნიშვნელოვნად ჩამოყალიბებული. (ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 7 ივლისის განჩინება საქმეზე № ა-2761-შ-69-2016

სკ-ის 68-ე, მე-10 მუხლები.

I. ფაქტობრივი გარემოებები

ბელგიის ანტვერპენის სავაჭრო სასამართლოს მიერ მიღებული დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიხედვით, მონინალმდეგე მხარეებს სოლიდარულად და ცალ-ცალკე დაეკისრათ ძირითადი ვალდებულებისა და პირგასამტეხლოს გადახდა. მოსარჩელემ საქართველოს უზენაეს სასამართლოში წარმოდგენილი შუამდგომლობით მოითხოვა ამ გადაწყვეტილების საქართველოს ტერიტორიაზე ცნობა და აღსრულება. მოსარჩელე კომპანიის ჩვეულებრივი ადგილსამყოფელი ბელგიაშია, ხოლო მოპასუხე კომპანიისა - საქართველოში. სასამართლომ მიიღო აღნიშნული შუამდგომლობა განსახილველად. მოპასუხე მხარის ცენტრალურ არგუმენტს წარმოადგენდა ბელგიის სასამართლოს არაკომპეტენტურობა და მითითება საქართველოს სასამართლოზე იმ საფუძვლით, რომ მოპასუხე-

თა ფაქტობრივი და იურიდიული ადგილსამყოფელი იყო საქართველო და შეთანხმება ბელგიის სავაჭრო სასამართლოზე, როგორც კომპეტენტურ ორგანოზე, არ ყოფილა. საინტერესოა მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულების მე-4 მუხლი, რომელიც ადგენდა ბელგიის სასამართლოს არაექსკლუზიურ იურისდიქციას ნებისმიერ სამართალწარმოებაზე, რომელიც წარმოიშობა წინამდებარე ხელშეკრულებიდან.

II. უზენაესი სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

უზენაესმა სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოსარჩელის შუამდგომლობა ბელგიის ანტვერპენის სავაჭრო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების შესახებ. სასამართლომ მიუთითა „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონზე, რომლის მიხედვითაც, უცხო ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილების ცნობისა და აღსრულების საკითხს იხილავს საქართველოს უზენაესი სასამართლო. უზენაესმა სასამართლომ განმარტა საერთაშორისო კერძო სამართლის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრინციპი *revision au fond*-ის აკრძალვა, რაც გულისხმობს უცხო ქვეყნის სასამართლოს ან არბიტრაჟის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების შინაარსობრივი გადამოწმების აკრძალვას. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ უცხო ქვეყნის სასამართლოს გადაწყვეტილების საქართველოს ტერიტორიაზე ცნობისა და აღსრულების საკითხის გადაწყვეტისას დაუშვებელია საცნობი გადაწყვეტილების სამართლებრივი შინაარსის შემოწმება და დავის ხელმეორედ არსებითი განხილვა. ცნობის განხი-

ლვისას მონმდება მხოლოდ ცნობის დამაბრკოლებელი გარემოებების არსებობა-არარსებობის საკითხი. სკ-ის 68-ე მუხლიდან გამომდინარეობს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს უფლებამოსილება, უცხო ქვეყნის სასამართლო გადაწყვეტილების ცნობისას შეამოწმოს მოცემული საქმის მიმართ გადაწყვეტილების მიმღები სასამართლოს კომპეტენციის საკითხი. სასამართლო მიუთითებს „საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლზე, რომლითაც დადგენილია განსაკუთრებული საერთაშორისო კომპეტენცია. აღნიშნული ნორმები ცხადყოფს, რომ თუ უცხო ქვეყნის გადაწყვეტილება ეხება საქართველოს სასამართლოების განსაკუთრებულ განსჯადობას, მისი ცნობა საქართველოში არ მოხდება მაშინაც კი, თუკი უცხო ქვეყნის სასამართლოს განსჯადობაზე მხარეები შეთანხმებულნი არიან. ამრიგად, კანონის მე-10 მუხლი ადგენს საერთაშორისო კომპეტენციის გამომრიცხავ გარემოებებს, რომელთა შეცვლაც დაუშვებელია. უზენაესმა სასამართლომ მოცემულ დავაზე დაადგინა, რომ მხარეთა შორის არსებული დავის ფაქტობრივი გარემოებები არ ექცევა მე-10 მუხლით განსაზღვრულ სფეროში. რაც შეეხება ბელგიის სასამართლოს კომპეტენტურობაზე, საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით, სასამართლო დაეყრდნო სკ-სა და სსკ-ს, რადგან ბელგიასა და საქართველოს შორის აღნიშნულ საკითხზე არ არსებობს სახელმწიფოთა შორის შეთანხმება და არც რომელიმე საერთაშორისო ხელშეკრულების მონაწილეა ორივე სახელმწიფო. სსკ-ის 11 IV მუხლის შესაბამისად, საერთო სასამართლოები განიხილავენ საქმეებს, რომლებიც საერთაშორისო ხელშეკრულებებიდან გამომდინარეობს ან რომლებშიც მონაწილეობს უცხო ელემენტი. საქართველოს სასამართლოების საერთაშორისო კომპეტენციას განსაზღვრავს სკ-ის მე-8 მუხლიც, რომლის თანახმად, სასამართლოებს აქვთ საერთაშორისო კომპეტენცია, თუ მოპასუხე იურიდიულ პირს საქართველოში აქვს რეზიდენცია ან ჩვეულებრივი ადგილსამყოფელი. საქართველოს სასამართლოებს საერთაშორისო კომპეტენცია აქვთ იმ შემთხვევაშიც, თუ ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულების ადგი-

ლი საქართველოა, აღნიშნული მიდგომის საფუძველია *actor sequitur forum rei*-ის პრინციპი, კომპეტენცია დაკავშირებულია მოპასუხის საცხოვრებელ ადგილთან/ადგილმდებარეობასთან, მაგრამ აღნიშნული მუხლი დისპოზიციური ხასიათისაა და სკ-ის მე-18 მუხლის შესაბამისად, მხარეებს შეეძლოთ შეთანხმება ბელგიის სასამართლოს კომპეტენციაზე, რადგან მოსარჩელე კომპანიის ადგილსამყოფელიც ბელგიაშია. მოცემულ შემთხვევაში შეთანხმება ინტეგრირებული იყო ხელშეკრულებაში, მაგრამ საჭირო გახდა მისი განმარტება, რომლის შედეგადაც სასამართლომ დაადგინა ბელგიის სასამართლოს არაექსკლუზიური იურისდიქცია, რაც მხარეებს შესაძლებლობას აძლევდა შეთანხმებულიყვნენ სხვა ქვეყნის სასამართლოს იურისდიქციაზეც ან შეთანხმების გარეშე მიემართათ იმ ქვეყნის სასამართლოსთვის, რომელსაც ხელშეკრულებიდან წარმოშობილი დავის მიმართ იურისდიქცია გააჩნდა. შესაბამისად, ბელგიის სასამართლო, რომელმაც გამოიტანა გადაწყვეტილება, საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად კომპეტენტურად ითვლება.

ნინო ბერულავა

► 2 – 5/2022

უცხო ქვეყანაში რეგისტრირებული ქორწინების შეწყვეტა საქართველოს სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე

უზენაესი სასამართლოს 2020 წლის 20 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-46-2020

სკ-ის მე-8 მუხლი.

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მხარეები დაქორწინებული იყვნენ იტალიაში და დამოწმებული მონაწილის საფუძველზე საქართველოს სამოქალაქო რეესტრში დარეგისტრ-

რირდნენ მეუღლეებად. რამდენიმე თვიანი თანაცხოვრების შემდეგ, მეუღლეები ფაქტობრივად დაშორდნენ ერთმანეთს და წლების განმავლობაში დამოუკიდებლად ცხოვრობდნენ, არ გააჩნდათ თანასაკუთრება და არ ჰყავდათ შვილები. მოსარჩელე ითხოვდა, რომ ქორწინების შეწყვეტა მოხდეს სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოს მეშვეობით, რისი წინააღმდეგიც იყო მოპასუხე. ამ უკანასკნელმა აღნიშნა, რომ განქორწინების მოთხოვნით თავად მიმართა ქ. პიზის სასამართლოს. მიაჩნია, რომ განქორწინება თავდაპირველად უნდა განხორციელდეს იტალიაში, ქ. პიზაში, რის გამოც საკითხის განხილვა საქართველოს სასამართლოს მიერ უნდა შეჩერებულიყო. საქართველოს პირველი ინსტანციის სასამართლომ დააკმაყოფილა მოსარჩელის სარჩელი და მხარეთა შორის შეწყდა ქორწინება. სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა.

II. უზენაესი სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

მეუღლეთა განქორწინების სამართლებრივ წინაპირობებს განსაზღვრავს სკ-ის 1122-ე მუხლი, რომლის გ) პუნქტის თანახმად, ქორწინება წყდება განქორწინებით. ამავე კოდექსის 1123-ე მუხლის პირველი ნაწილი ადგენს, რომ მეუღლეთა შორის დავის არსებობისას განქორწინების საქმეს წყვეტს სასამართლო. იქიდან გამომდინარე, რომ საკასაციო საჩივრით სადავოა საქართველოს სასამართლოების კომპეტენცია. სასამართლომ მოიხმო საერთაშორისო კერძო სამართლის შესახებ საქართველოს კანონი. კასატორი მე-19 მუხლზე მითითებით აღნიშნავდა, რომ მეუღლეთა შორის განქორწინების საკითხი უნდა გადაეწყვიტა იტალიის სასამართლოს, ვინაიდან ქორწინების რეგისტრაცია განხორციელდა აღნიშნულ ქვეყანაში, სხვაგვარად სამართლებრივი შედეგი ვერ დადგებოდა და მხარეები განქორწინებულად არ ჩაითვლებიან. სკ-ით რეგულირებულია სასამართლოების საერთაშორისო კომპეტენცია, მე-8 მუხლის მიხედვით, საქართველოს სასამართლოებს აქვთ საერთაშორისო კომპეტენცია, თუ მოპასუხეს სა-

ქართველოში აქვს საცხოვრებელი ადგილი, რეზიდენცია ან ჩვეულებრივი ადგილსამყოფელი. 12 I მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, ქორწინებასთან დაკავშირებულ საქმეებზე საქართველოს სასამართლოებს საერთაშორისო კომპეტენცია აქვთ რიგ შემთხვევებში, თუ სასამართლოს მიერ დადგენილ იქნა მოსარჩელის მოქალაქეობა და საცხოვრებელი ადგილი, რომელიც იყო საქართველოში. განქორწინების მოთხოვნით მოსარჩელემ საქართველოს სასამართლოს მიმართა მოწინააღმდეგე მხარის მიერ იტალიაში ქალაქ პიზის სასამართლოში სარჩელის წარდგენამდე. სასამართლომ, ასევე, სამოქალაქო აქტების შესახებ საქართველოს კანონის მიზნებიდან გამომდინარე განმარტა ქორწინების ცნობის გარემოება: სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს თბილისის სამოქალაქო რეესტრის სამსახურის მიერ განხორციელებული ჩანაწერი წარმოადგენს არა ქორწინების წარმოშობის დამოუკიდებელ საფუძველს, არამედ იტალიაში, ქ. პიზის მუნიციპალიტეტში რეგისტრირებული ქორწინების საფუძველზე განხორციელებულ ჩანაწერს. აქედან გამომდინარე, საქალაქო რეესტრის სამსახურის მიერ რეგისტრირებული ქორწინების შეწყვეტის თაობაზე სასამართლო გადაწყვეტილებით, მხარეებს შორის შეწყდა იტალიაში, ქ. პიზის მუნიციპალიტეტში რეგისტრირებული ქორწინება.

ნინო ბერულავა

► 3 – 5/2022

ფაქტობრივი ზიანის დადგენა მომიჯნავე უფლებების დარღვევის გამო

მომიჯნავე უფლებების დარღვევის გამო კომპენსაციის იმ ელემენტის დასადგენად, რომელიც ეხება ფაქტობრივ ზიანს, ათვლის წერტილი უნდა იყოს ქართული ბაზარი ან საქართველოს ტერიტორიით, მოსახლეობის რაოდენობითა და ეკონომიკით მსგავსი ქვეყანა

უზენაესი სასამართლოს 2021 წლის 17 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-613-2020

„საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 59-ე მუხლი.

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოპასუხის მიერ ერთ-ერთი ტელეკომპანიის ეთერში არაერთგზის განთავსდა მისი სარეკლამო რგოლი, რომელშიც გამოყენებულ იქნა Pharell Williams-ის მუსიკალური ნაწარმოები „Get Lucky“, შესრულებული Daft Punk-ის მიერ. აღნიშნული შესრულების სარეკლამო რგოლში გამოყენებისთვის/ჩართვისთვის მას უნდა მოეპოვებინა შესაბამისი ლიცენზია მომიჯნავე უფლებების მფლობელისგან. მოსარჩელეს წარმოადგენს ამ უფლების მფლობელის სპეციალური წარმომადგენელი საქართველოს ტერიტორიაზე, რომელიც, თავის მხრივ, უფლებამოსილი იყო, გაეცა ლიცენზია ნაწარმოების გამოყენებაზე. მოპასუხე შესაგებელში უთითებდა, რომ ნაწარმოებზე მომიჯნავე უფლების მფლობელია Sony Music და ეს უკანასკნელი სარგებლობს ყველა უფლებით, მათ შორის ლიცენზიის გაცემის ან ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებით, ე.ი სადავოდ გახადა წარმომადგენლის, როგორც მოსარჩელის სათანადო და კომპენსაციის სახით გამოანგარიშებული თანხა. რაც მთავარია, მოპასუხემ სადავოდ გახადა სარეკლამო რგოლში, Pharell Williams-ის მუსიკალური ნაწარმოების „Get Lucky“-ის გამოყენების ფაქტი და მიუთითა, რომ სარეკლამო რგოლში გამოყენებულია ე.წ. ინსრუმენტალური ქავერ ვერსია. პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა ნაწილობრივ, სააპელაციო საჩივარი კი არ დაკმაყოფილდა და ხსენებული გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელად.

II. უზენაესი სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

მიუხედავად იმისა, რომ, ერთი შეხედვით, მოსარჩელის პოზიცია გამართულია, სასამარ-

თლომ ყურადღება გაამახვილა უფლების მოპოვების ნამდვილობაზე, რაც ასევე მნიშვნელოვანია სათანადო მოსარჩელის დადგენისათვის, თითოეულ მოსარჩელესთან მიმართებაში. მოსარჩელემ განმარტა, რომ მან მომიჯნავე უფლება მოიპოვა სალიცენზიო შეთანხმებით, რომლის მიხედვითაც Sony Music-მა ფილიალს გადასცა მის კატალოგში შესული ფონოგრამებისა და აუდიოვიზუალური მასალების გამოყენების ექსკლუზიური ლიცენზია, საავტორო უფლებების დაცვის უზრუნველყოფით. ფილიალისთვის ლიცენზიის გაცემა მოიცავს შემოსავლის მიღების უფლებას, ფილიალს აქვს ფონოგრამის სინქრონიზაციის უფლება, ასევე ფილიალს აქვს სარჩელის აღძვრის უფლება დამრღვევი მხარის მიმართ, მაგრამ უფლების სავარაუდო დარღვევას ადგილი ჰქონდა ხსენებულ შეთანხმებამდე. საკასაციო სასამართლომ გააკრიტიკა ის ფაქტი, რომ ქვედა ინსტანციებმა ყურადღების მიღმა დატოვეს ეს ფაქტი, მიუხედავად იმისა, რომ მოპასუხის შესაგებელი სწორად ამ არგუმენტს ემყარებოდა. საკასაციო პალატამ ჩათვალა, რომ, ამ მხრივ, კასატორმა წარმოადგინა დასაბუთებული შედავება. რაც შეეხება სხვა არგუმენტებს, სასამართლოს განმარტებით, მტკიცება იმისა, რომ სარეკლამო რგოლში ნამდვილად ის ფონოგრამა იქნა გამოყენებული, რომელზეც მომიჯნავე უფლების მფლობელია მოსარჩელე მხარე, ეკისრებოდა ამ უკანასკნელს, უშუალოდ აუდიო მასალის კვლევისათვის მოსამართლეს სპეციალური ცოდნა არ გააჩნია, აქედან გამომდინარე საკასაციო პალატამ სრულად გაიზიარა კასატორის პრეტენზია იმის შესახებ, რომ სასამართლოს მიერ ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით გამოტანილი დასკვნები არ გამომდინარეობს საპროცესო ნორმებით გათვალისწინებული პროცედურების სრულყოფილად განხორციელებიდან. რაც შეეხება თანხის დაკისრების ნაწილს, საკასაციო პალატამ განავითარა საინტერესო მსჯელობა, რომლის დროსაც დაეყრდნო „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 59-ე მუხლს. მომიჯნავე უფლებები დაცულია კანონმდებლობით, თან, რამდენიმე გზით, მათ შორისაა აღიარებითი სარჩელი, სარჩელი პირველადი მდგომარეობის

აღდგენის, მოქმედების აღკვეთის შესახებ და ა.შ. მოსარჩელემ მოითხოვა მოპასუხისათვის ზიანის ანაზღაურებისა და შემოსავლის ჩამორთმევის ნაცვლად კომპენსაციის გადახდა, ე.ი სახეზეა ე.წ. სადამსჯელო თანხა (**Punitive damages**). დამრღვევისათვის პასუხისმგებლობის ამგვარი ზომის დაკისრების მიზანია შემაკავებელი ეფექტის მიღება. ამასთან, ასეთი ტიპის სარჩელებში მნიშვნელოვანია ბრალის ელემენტის არსებობა, მოსარჩელემ უნდა მიუთითოს და დაამტკიცოს, რომ მოპასუხე მოქმედებდა წინასწარი განზრახვით ან, სულ მცირე, უხეში გაუფრთხილებლობით. 59 VII მუხლის თანახმად, ერთჯერადი ფულადი კომპენსაციის ოდენობის განსაზღვრისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს მათ შორის დამრღვევის განზრახვა. ე.წ. **punitive damages**-გან განსხვავდება **compensatory damages**, რა დროსაც ხდება დაზარალებულის სრული ფაქტობრივი ანაზღაურება და მისი მიზანი არ არის დამრღვევის დასჯა. უზენაესმა სასამართლომ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ არასწორად

იქნა გამოყენებული სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-6 ნაწილი, ასევე არასწორად იქნა განმარტებული „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 59-ე მუხლის დებულებები, შესაბამისად კასატორის პრეტენზია გასაზიარებელი იყო სასამართლოს მიერ. რაც შეეხება ფაქტობრივი ზიანის ელემენტს, უზენაესი სასამართლო არ დაეთანხმა სააპელაციო პალატის შეფასებას, რომ მხედველობაში არ უნდა იქნეს მიღებული რეკლამის დამზადებისა და გავრცელების საფასური, სარეკლამო დრო და რეკლამის გავრცელების ტერიტორია. ფაქტობრივი ზიანის ელემენტის დასადგენად ათვლის წერტილი უნდა იყოს ქართული ბაზარი ან საქართველოს ტერიტორიით, მოსახლეობის რაოდენობითა და ეკონომიკით მსგავსი ქვეყანა, ხოლო იმის მიხედვით, თუ როგორია დარღვევის მასშტაბი, დამრღვევის ქმედების ხასიათი და ის სარგებელი, რომელიც მან მიიღო უფლების ხელყოფის შედეგად, უნდა გაიზარდოს სადამსჯელო სანქციის ელემენტის ოდენობა.

ნინო ბერუღავა